INSTITUUT VAN DE BEDRIJFSREVISOREN
INSTITUT DES RÉVISEURS D'ENTREPRISES

MEDEDELING[1] 2018/22 VAN DE RAAD VAN HET INSTITUUT VAN DE BEDRIJFSREVISOREN

Correspondent	Onze referentie	Datum
sg@ibr-ire.be	MB/AC	05.11.2018

Geachte Confrater,

Betreft: Hoe zich voorbereiden op de controle door het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren

Context

Het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren (hierna "CTR" genoemd) heeft op 21 en 26 september in Namen (in het Frans) en in Affligem (in het Nederlands) een opleiding gegeven met als onderwerp de voorbereiding op de kwaliteitscontrole (hierna "QC" genoemd). Bedrijfsrevisoren die als inspecteur optreden, hebben hieraan ook deelgenomen.

De slides van de presentatie worden als bijlage aan deze mededeling toegevoegd.

De Raad van het IBR wil bij deze uw aandacht vestigen op enkele kernboodschappen die door het CTR tijdens deze opleiding gegeven werden.

I. DE *GOVERNANCE* BINNEN HET CTR

1. Alle beslissingen worden genomen door het comité van het CTR en niet door de inspecteurs of het secretariaat van het CTR.
2. Het CTR besteedt veel aandacht aan de eerbiediging van het beroepsgeheim tussen enerzijds het CTR en anderzijds de FSMA en de NBB.

[1] Door middel van een mededeling, ontwikkelt het Instituut de rechtsleer met betrekking tot de audittechnieken en de goede toepassing door de bedrijfsrevisoren van het wettelijk, reglementair en normatief kader dat de oefening van hun beroep reglementeert (art. 31, §7 van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren); enkel de normen en de aanbevelingen zijn verplicht.

II. ALGEMENE BOODSCHAPPEN (OOB EN NIET-OOB AUDITORS)

1) Het proportionaliteitsprincipe

Tijdens een kwaliteitscontrole wordt elk dossier op dezelfde manier benaderd, maar het CTR houdt rekening met het proportionaliteitsprincipe.

In ieder geval is het van essentieel belang om ervoor te zorgen dat het controledossier een gepaste documentatie bevat, zelfs al is deze beperkt. Het ontbreken van documentatie leidt tot een negatieve beoordeling want "*wat niet gedocumenteerd is, bestaat niet*".

2) Zorg ervoor dat u voldoet aan het ISA-kader

Het CTR herinnert ons eraan dat de ISA's het normatief basisreferentiekader vormen voor alle controles van financiële overzichten, met de belangrijke kanttekening dat de ISA's toegepast kunnen worden op een manier die proportioneel is met de omvang en de complexiteit van de gecontroleerde entiteiten.

De Secretaris-generaal van het CTR heeft meerdere malen de aandacht van de deelnemers gevestigd op de technische nota van het IBR betreffende de "Samenvatting van de controleaanpak in niet-complexe entiteiten", die een kwaliteitsvolle leidraad biedt voor de proportionele toepassing van de ISA's in KMO's en andere niet-complexe entiteiten.

https://www.ibr-ire.be/nl/publicaties/actuele_reeksen/technische-notas/Pages/Technische-nota---samenvatting-van-de-controleaanpak-in-niet-complexe-entiteiten.aspx

3) Het belang van de naleving van ISQC1

De toepassing van de ISA's houdt in dat de principes van ISQC1 nageleefd moeten worden.

Het College is van mening dat het ISQC1-handboek, dat door het ICCI werd gepubliceerd, een handige tool is voor de implementatie van de principes van de ISQC1.

Een nieuwe versie van dit handboek, waarin rekening gehouden werd met de opmerkingen van het College, zal binnenkort verschijnen.

Het is van essentieel belang dat elk kantoor zich dit handboek eigen maakt en het aanpast aan zijn organisatie en behoeften; een "*copy-paste*" van het handboek met enkel de toevoeging van een logo is duidelijk onvoldoende.

4) **Het beginsel van tegensprekelijk debat en, meer in het algemeen, de permanente dialoog met het beroep**

De gecontroleerde bedrijfsrevisoren mogen te allen tijde vragen om gehoord te worden door het Secretariaat-generaal van het CTR.

Het CTR moedigt de gecontroleerde bedrijfsrevisoren aan om te reageren op de vaststellingen die gedaan werden bij een QC. De bijdrage van de bedrijfsrevisor kan helpen om de vaststellingen te nuanceren en is zowel voor de gecontroleerde bedrijfsrevisor als voor het CTR zelf van belang.

5) **De gradatie van de maatregelen genomen door het CTR**

Het CTR hecht op dit moment nog veel belang aan de preventieve aanpak en verkiest sancties als "aandachtspunten" en "aanbevelingen".

Aan elke aanbeveling moet gevolg gegeven worden. Indien het gevolg dat hieraan gegeven wordt door de bedrijfsrevisor binnen de toegekende termijn (meestal 4 maanden) onvoldoende is voor het CTR, wordt de bedrijfsrevisor hiervan op de hoogte gebracht en kan hij onderworpen worden aan een vervroegde QC (vóór de gebruikelijke 6 of 3 jaar, afhankelijk van het feit dat het om een QC van niet-OOB's of OOB's gaat).

Indien de eerste preventieve maatregelen ontoereikend zijn, beschikt het College over strengere middelen dan voordien het geval was, zoals bijvoorbeeld het versturen van terechtwijzingen, het opleggen van formele hersteltermijnen of het nemen van tijdelijke schorsingsmaatregelen.

De doorverwijzing naar de sanctiecommissie van de FSMA zal enkel gebeuren wanneer het CTR van mening is dat een preventieve aanpak ontoereikend is omdat:

- de essentiële principes van de deontologie niet in acht worden genomen (bijvoorbeeld het principe van onafhankelijkheid of het beroepsgeheim); of
- belanghebbenden mogelijk schade kunnen lijden (bijvoorbeeld nadat verkeerde informatie op de financiële markten verspreid werd); of
- het om recidivisme gaat.

6) **Minder voorspelbare controleperiodiciteit**

De timing van de toekomstige QC zou minder voorspelbaar kunnen zijn vermits de wet van 7 december 2016, naast de minimale periodiciteit van 3 of 6 jaar, ook het begrip risicoanalyse ingevoerd heeft.

7) Oorzakelijk verband tussen een onvoldoende tijdsbudget en gebreken bij het naleven van beroepsnormen

Behalve in bijzondere omstandigheden spreekt het CTR zich niet uit over het uurloon.

Het CTR besteedt echter wel bijzondere aandacht aan het "tijdsbudget" dat voorzien is in het kader van audits. Een ontoereikend tijdsbudget of een niet-naleving van het tijdsbudget is vaak een belangrijke indicator dat de beroepsnormen niet nageleefd worden.

III. Specifieke boodschappen voor de bedrijfsrevisorenkantoren en bedrijfsrevisoren die geen wettelijke controles uitvoeren van jaarrekeningen van organisaties van openbaar belang

Deze controle wordt uitgevoerd door bedrijfsrevisoren die door het College aangesteld worden.

1) De controleleidraden als uitgangspunt voor de controle

De nadruk werd gelegd op een belangrijk verschil met de QC die vroeger door het IBR uitgevoerd werd: de inspecteur beperkt zich niet meer tot het formuleren van vaststellingen, hij moet ook een algemene beoordeling geven op basis van de vragen van de controleleidraad.

Bedrijfsrevisorenkantoren hebben er dan ook belang bij boek I van de controleleidraden al in te vullen vóór de ontmoeting met de inspecteur. Op die manier weten ze precies aan welk referentiekader ze getoetst zullen worden en kunnen ze ervoor zorgen dat de inspectie zelf zeer vlot kan verlopen. Zo zijn ze ook beter voorbereid om hun standpunt te kunnen verdedigen indien het zou verschillen van dat van de inspecteur.

Het handboek bevindt zich op de website van het CTR.

Afhankelijk van het resultaat van de analyse van het intern kwaliteitsbeheersingssysteem dat opgelegd wordt door ISQC1, zullen 50% of meer van de partners gecontroleerd worden. De eventuele beslissing om de omvang van de QC te beperken wordt genomen door de Secretaris-generaal van het CTR.

2) Een QC in twee fasen wanneer het kantoor meer dan 2 handtekenende revisoren telt

Vanaf het moment dat het (niet-OOB) kantoor minstens 2 ondertekenende revisoren telt, gebeurt de QC in twee fasen: een eerste fase betreft de controle van de interne

organisatie en een tweede fase betreft de controle van geselecteerde dossiers (ten minste één commissarismandaat en één specifieke opdracht).

De *sole practitioners* worden in één enkele fase gecontroleerd[2].

De voor de QC gekozen methodologie steunt op een risicogerelateerde benadering op basis van de gegevens opgenomen in de cartografie (Annual Audit Cartography), van de van derden ontvangen signalen of van de historiek van het dossier.

De interne beheersing wordt beoordeeld op niveau van het netwerk, voor zover het gaat om een echt geïntegreerd netwerk, met dezelfde methodologie en gemeenschappelijke procedures voor de interne kwaliteitsbeheersing.

De controle met betrekking tot de permanente vorming gebeurt nu wel op een transversale wijze door het Secretariaat-generaal van het CTR en niet meer door de inspecteurs.

3) <u>De QC zal nooit een toezichtsopdracht vervangen (ISQC1)</u>

In ISQC1 wordt er een onderscheid gemaakt tussen:

- het interne kwaliteitsbeheersingssysteem (of "monitoring") dat uitgevoerd moet worden door een bedrijfsrevisor voor minstens één opdracht per partner om de drie jaar (*ex post*);
- en de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling, die door een andere bedrijfsrevisor (EQCR) uitgevoerd moet worden wanneer de opdracht aan bepaalde criteria voldoet (*ex ante*).

Voor het CTR beantwoordt de *ex post*-controle van minstens één opdracht per verantwoordelijke partner om de drie jaar aan de toezichtvereisten van ISQC1 zonder afbreuk te doen aan de vereisten van ISQC1 m.b.t. de opvolging en de beoordeling van het intern kwaliteitsbeheersingssysteem, rekening houdend met het permanent karakter en de periodiciteit.

Het CTR is het echter niet eens met de interpretatie dat de QC uitgevoerd door een toezichthouder beschouwd kan worden als een monitoringopdracht zoals bepaald in paragraaf 48, punt a, van ISQC1.

Het kantoor is immers zelf verantwoordelijk voor de organisatie, de planning en de opvolging van zijn intern monitoringproces. Het kantoor moet zelf de criteria en procedure vastleggen die geschikt zijn voor zijn structuur, waarna deze dan ook wel degelijk gevolgd moeten worden.

[2] Vroeger gebeurde de QC pas in 2 fasen wanneer het kantoor minstens 10 revisoren telde (cf. voormalige QC-normen van 2009).

De reikwijdte van de inspecties die uitgevoerd worden in het kader van het monitoringproces van het intern kwaliteitsbeheersingssysteem daarentegen kan bepaald worden door rekening te houden met de conclusies van de QC uitgevoerd door de toezichthouder[3].

4) Selectie van te controleren opdrachten

De te controleren dossiers worden één werkdag op voorhand meegedeeld.

De controle van de dossiers gebeurt ter plaatse, in het kantoor van de bedrijfsrevisor. De inspecteur kan echter wel kopieën van documenten vragen als bewijs voor zijn vaststelling, maar hij mag in geen enkel geval het volledige dossier kopiëren. De bedrijfsrevisor mag niet weigeren de door de inspecteur gevraagde kopieën van documenten ter beschikking te stellen.

5) Afsluiting en archivering van dossiers

Het CTR heeft aangegeven dat, zelfs al bewaren bedrijfsrevisorenkantoren steeds vaker hun dossiers elektronisch, het nog steeds mogelijk is om een dossier op papier te bewaren voor zover:

- er een gedetailleerde structuur en afzonderlijke inventaris is;
- de inhoud gedateerd en ondertekend is;
- er een verklaring op erewoord van de betrokken partner is met bevestiging van de archiveringsdatum.

IV. SPECIFIEKE BOODSCHAPPEN VOOR DE BEDRIJFSREVISORENKANTOREN EN BEDRIJFSREVISOREN DIE DE WETTELIJKE CONTROLE UITVOEREN VAN JAARREKENINGEN VAN ORGANISATIES VAN OPENBAAR BELANG

De inspectie wordt uitgevoerd door een team dat samengesteld is uit een inspectieteam van de FSMA dat verslag uitbrengt bij het College, dat indien nodig bijgestaan wordt door voormalige bedrijfsrevisoren.

1) Belang van een efficiënte interne beheersing

Het doel van het inspectieteam is niet om de audit opnieuw uit te voeren maar om de rode draad van de audit te volgen en de werking van de verschillende afdelingen van het kantoor te controleren.

[3] Zie hiervoor het jaarverslag 2017 van het CTR https://www.fsma.be/sites/default/files/public/content/CTRCSR/nl_ctr_2017.pdf (p.55 en 56).

2) <u>De controle door het centraal inspectieteam in de praktijk</u>

Er werden vier belangrijke fases van de controle voorgesteld, rekening houdend met het feit dat het team gemiddeld 2 à 3 maanden aanwezig is in het gecontroleerde kantoor:

a) De voorbereiding

Een aankondigingsbrief wordt 3 à 4 weken op voorhand verstuurd naar de contactpersoon van het kantoor die in het register van het IBR vermeld staat.

Gedurende twee dagen lang vinden er plenaire vergaderingen plaats bij het gecontroleerde kantoor zodat het inspectieteam erna autonoom kan werken.

Er wordt met name gevraagd een standaardauditdossier van het kantoor aan het inspectieteam voor te stellen.

b) De auditwerkzaamheden en de gesprekken met de verantwoordelijke bedrijfsrevisor

De selectie van de mandaten (van 1 tot 9 mandaten) wordt één werkdag op voorhand meegedeeld en een gearchiveerde kopie moet elektronisch ter beschikking gesteld worden.

Meestal worden twee dossiers tegelijkertijd gecontroleerd.

c) De pre-closing

De vaststellingen van het team worden in aanwezigheid van de Secretaris-generaal van het CTR en van de gecontroleerde bedrijfsrevisor besproken.

d) De closing

V. BIJKOMENDE OPMERKINGEN

Momenteel werden op 200 gecontroleerde dossiers

- 15 dossiers onderworpen aan herstelmaatregelen;
- 4 revisoren tijdelijk geschorst.

Het CTR heeft ook aangekondigd dat het binnenkort een circulaire en een vragenlijst naar alle belanghebbenden van het beroep zal sturen om de toekomstige AML-controles (anti-witwassen) te sturen, die ook gebaseerd zullen zijn op een risicobenadering.

Deze vragenlijst is ondertussen gepubliceerd (https://www.fsma.be/nl/circulaires-en-mededelingen-0) en zal verplicht tegen uiterlijk 15 december ingevuld moeten worden door alle bedrijfsrevisoren.

Ter afsluiting van het seminarie heeft het CTR de nadruk gelegd op het feit dat een positieve en constructieve dialoog met het beroep steeds de voorkeur zal krijgen.

De toepassing en implementatie van de kwaliteitsvolle normen, zoals de ISA's en ISQC1, zijn echter verplicht en het beroep dient er dus rekening mee te houden.

De Raad van het IBR heeft reeds beslist dat specifieke opleidingen georganiseerd zullen worden om de confraters bij te staan bij het verhelpen van de vastgestelde tekortkomingen.

Met confraternele groeten,

Thierry DUPONT
Voorzitter

Bijlage
Slides in het Frans en het Nederlands